

Струка (назив):	Све струке
Занимање (назив):	Сва занимања
Предмет (назив):	Етика (за III разреде средњих школа)
Опис (предмета):	Општеобразовни – изборни обавезни предмет /прилагођено ученицима оштећеног слуха
Модул (наслов):	<i>Етика I</i>

Датум: 2022.	Шифра:	Редни број: 01
---------------------	---------------	-----------------------

Сврха

Сврха овог наставног предмета јесте да ученике уведе у основне појмове и дилеме етике као филозофске дисциплине. По завршетку модула ученици ће усвојити знања и ставове потребне за доношење моралних одлука, односно, разликовање исправног од неисправног. Ученици ће бити мотивисани да живе у складу са моралним вриједностима. Тако овај предмет поред образовне има и васпитну улогу. Акцент је на практичном знању које се претвара у дјеловање и постаје пракса рјешавања проблема свакодневног живота. Ученицима се не нуде готова рјешења него се код њих развија критичка морална свијест о властитим и туђим поступцима.

Специјални захтјеви / Предуслови

Према свом статусу предмет Етика је обавезно-изборни предмет, који се изучава у трећој години школовања, са једним часом предавања седмично (36 часова годишње). У складу с тим изучавање овог модула на захтијева специјалне предуслове.

Циљеви

1. Усвајање знања о етици као филозофској дисциплини, њеним основним појмовима и дилемама.
2. Развијање свијести о властитим моралним увјерењима, као и о различитим вриједносним ставовима других.
3. Изградња позитивног става према основним људским вриједностима (слобода, толеранција, мир, достојанство, солидарност).

Теме

1. **Етика као филозофска дисциплина**
2. **Основни етички појмови**
3. **Примијењена етика**
4. **Пројекат**

Тема	Исходи учења			Смјернице за наставнике
	Знања	Вјештине	Личне компетенције	
	Ученик је способен да:			
Етика као филозофска дисциплина 1.1. Увођење у филозофију 1.2. Предмет етике 1.3. Методе етике	<p>Објасни појам и предмет филозофије</p> <p>Наведе изворе филозофског мишљења и укратко их објасни</p> <p>Образложи предмет бављења значајнијих филозофских дисциплина</p> <p>Опише појам етике</p> <p>Опише предмет бављења етике</p> <p>Наведе вријеме настанка ове дисциплине</p> <p>Наброји неколико најважнијих филозофа за настанак и развој ове филозофске дисциплине</p> <p>Наброји подјелу етике на општу и посебну</p> <p>Опише појам методе</p> <p>Уочи шта сачињава валидан аргумент етичког мишљења</p> <p>Објасни дијалектичку методу</p> <p>Објасни картазијанску методу</p>	<p>Тумачи предмет бављења филозофије</p> <p>Укратко објасни предмет истраживања различитих филозофских дисциплина</p> <p>Тумачи предмет бављења етике</p> <p>Пореди етику са другим хуманистичким и друштвеним наукама</p> <p>Тумачи шта сачињава исправно аргументовано мишљење</p> <p>Повезује логичко мишљење етике са стицањем знања у осталим научним областима</p>	<p>Након похађања модула <i>Етика I</i> ученик је:</p> <p>Способан за аутономно дјеловање, емпатичан је и проактиван.</p> <p>Усвојио је вриједности и принципе на основу којих бира добро, а избјегава зло у свом одлучивању и понашању.</p> <p>Стваралац је позитивних промјена и доприноси ширењу етичке свијести у локалној заједници.</p> <p>Толерантан је према различитим вриједносним системима.</p>	<p>На часу је потребно комбиновати методе и облике рада. Због тога наставници треба да владају репертоаром различитих наставних метода. Потребно је редуковати традиционално и фронтално излагање наставника. Акценат треба ставити на интерактивну наставу и критичко мишљење ученика кроз индивидуални рад, кооперативно учење кроз интеракцију, учење према моделу, активно искуствено учење и рјешавање проблема. Наставници треба да потенцирају три елемента критичког мишљења: размишљање (концептуализација, анализа-синтеза, евалуација), размјена (комуникација, опсервација других погледа, преиспитивање и упоређивање личних ставова), презентација (изградња и аргументована одбрана властитог става, самопоуздање и свијест о вриједности властитих идеја, мотив за дјеловање). Критичко мишљење у настави развија се путем ЕРР стратегије (евокација, разумијевање, рефлексивност) користећи различите методе и технике попут:</p> <ul style="list-style-type: none"> - проблематизације, - актуализације, - усменог излагања са коришћењем табле, по могућности електронске презентације, - разговора оствареног на различите начине (олуја идеја, интервју, групна
Основни етички појмови 2.1. Морал 2.2. Норма 2.3. Савјест 2.4. Вриједности 2.5. Слобода	<p>Образложи појмове морализам, аморализам, иморализам</p> <p>Наведе поставке филозофске позиције моралног апсолутизма и релативизма</p> <p>Наброји фазе моралног развоја</p> <p>Образложи методе моралног васпитања</p> <p>Опише појам норме</p> <p>Наброји врсте друштвених</p>	<p>Повезује појмове морализма, аморализма и иморализма са властитим животним искуством</p> <p>Пореди позиције моралног релативизма и апсолутизма</p> <p>Идентификује и укратко објасни фазе моралног развоја и васпитања.</p> <p>Идентификује и укратко објасни сукоб норми различитих</p>	<p>Промовише основна људска права и универзалне вриједности.</p> <p>Посвећен је солидарности, култури дијалога и тимском раду.</p>	

	<p>норми Уочи сличности и разлике између моралних и обичајних норми Уочи сличности и разлике између моралних и правних норми Наводи примјере наведених норми у различитим заједницама</p> <p>Објасни појам вриједности Наброји класификације различитих врста вриједности Одреди предмет аксиологије као филозофије вриједности Процјени добро/зло као категорије и врховне етичке вриједности</p> <p>Објасни појам савјести и карактера Објасни појмове стида, кајања и гриже савјести Наброји различите врсте моралних одлука</p>	<p>друштвених заједница Уочава разлику између моралних, обичајних и правних норми</p> <p>Тумачи појам вриједности и вриједносних система појединца и заједнице Критички промишља схватања добра и зла</p> <p>Пореди различите моралне емоције попут стида, кајања и гриже савјести Илуструје на личном примјеру искуство моралних емоција Илуструје на властитом искуству примјере различитих моралних одлука</p>		<p>дискусија, учеником звијездом),</p> <ul style="list-style-type: none"> - сњежне грудве, слагалице, вртешке, - рада на изворном тексту, - студије (анализе) случаја, - дебате, - методе писаног рада, - квиза знања и групног креирање мапе ума. <p>Наставу треба учинити занимљивом коришћењем актуелних примјера моралних дилема из свакодневног живота заједнице (дневна штампа, телевизија, филм). Из истог разлога треба избјегавати на часу диктирање – потребне материјале доставити ученицима одштампане. У раду наглашавати кључне ријечи, а непознате ријечи објаснити. Полако ићи ка сложенијим тј. апстрактним појмовима, садржајима и областима.</p> <p>Због природе овога предмета, при упознавању с новим садржајем, наставници не би смјели упасти у замку да излажу и намећу своју етичку позицију ученицима. Сваком моралном проблему и етичком правцу треба прићи подједнако објективно и критички. Разлике моралних погледа код ученика треба подстицати, а не сузбијати. На ученику је да слободно искористи добијене информације и самостално примјењујући рационалну аргументацију формира властити морални суд.</p>
<p>Примијењена етика</p> <p>3.1. Абортус и еутаназија 3.2. Генетски инжењеринг 3.3. Еколошка криза 3.4. Зависност 3.5.</p>	<p>Препозна моралну контроверзу двије дијаметрално супротне позиције абортуса („за живот“ vs „за избор“) Опише појам еутаназије и наведе различите врсте еутаназије Опише хоспици и палијативну његу као савремене алтернативе еутаназији Опише термине</p>	<p>Критички промишља позиције за и против абортуса Критички промишља позиције еутаназије као милосрђа и асистираниог убиства Развије и аргументовано одбрани властити став по питању абортуса и еутаназије</p> <p>Истражује изазове савременог биоинжењеринга</p>		

<p>Професионална етика</p>	<p>биоинжењеринга Уочи сличности, али и разлике између генске терапије и генетског побољшања</p> <p>Разумије савремене еколошке изазове загађења ваздуха, климатске промјене, очување флоре и фауне Опише разлику између антропоцентричног и биоцентричног приступа еколошким проблемима Образложи позитивну наду и негативне опасности које нуди ГМО (генетски модификована исхрана)</p> <p>Спознаје здравље као вриједност и уочи моралну потребу његовог очувања Наброји различите врсте зависности</p> <p>Разликује појмове професије, занимања и позива Наброји позитивне колегијалне особине Наброји негативне колегијалне особине Образложи начине кршења етичког кодекса у професионалној пракси</p>	<p>Пореди генску терапију са генетским побољшањем Развије и аргументовано брани властити став по овом питању</p> <p>Уочава савремену еколошку кризу Промовише основну норму еколошке етике: Чувај живот! Наводи примјере , Уочава потребу чувања здравља укратко објасни различите врсте зависности Препознаје сигнале зависности код себе и код других Подржава избјегавање опијата као најбољег начина борбе против зависности Развије и аргументовано брани властити став по овом питању</p> <p>Илуструје на примјеру из личног искуства негативне и позитивне колегијалне особине</p>		
-----------------------------------	--	---	--	--

<p>Пројекат</p>	<p>Наведе основне информације о слободно одабраној теми истраживања Објасни мање познате термине и наведе адекватне примјере</p>	<p>Успјешно бира тему истраживања, самостално организује стратегију учења, селекује релевантне информације, развија реторичке способности презентовања и аргументованог дискутовања</p>		<p>Програмом је предвиђена и слободна тема, што даје могућност наставницима да у договору са ученицима бирају садржај којим ће се бавити, самим тим да креирају исходе учења којим ће тежити. Овим ученици постају равноправни партнери у креирању програма. Док се самом наставнику оставља слободан простор за обрађивање тема од личног интересовања. Пројектну наставу треба учинити занимљивом, инспиративном и практичном. Ученике треба интерактивно укључити у наставу кроз различите активности, попут: приказа филозофије неког од поменутих аутора, продубљивање тема које су већ споменуте модулом, писање реферата и излагање електронских презентација ученика, дебатно такмичење, тумачење филозофских тема кроз анализу филма, тимска израда паноа са циљем подизања моралне свијести, друштвено користан рад у локалној заједници, анализа савремених догађаја кроз дневну штампу и коришћење интернета, организована посјета културним догађајима и институцијама.</p> <p>Неке од тема које се могу обрађивати у склопу пројектне наставе су: сиромаштво, рат, патриотизам, смртна казна, одговорност политичара, лаж у медијима, родна равноправност, расизам, клонирање људи,</p>
------------------------	--	---	--	--

				<p>вјештачка интелигенција, зависност о интернету и видео играма, коцкарска зависност, љубав и заљубљивање, проституција, хомосексуални бракови, убијање животиња. Такође, могуће су и остале теме које ученици слободно бирају у зависности од њихових интересовања.</p>
--	--	--	--	---

Интеграција

Филозофија, Социологија, Култура религија, Вјеронаука, Демократија и људска права, Психологија, Историја, Биологија, Географија.

Извори

Обзиром да је уџбеник за овај предмет тренутно у припреми наставници се у међувремену могу служити сљедећом литературом:

1. Ђукић, Остоја; Стојановић, Горан. *Морална филозофија (хрестоматија текстова о морално-етичким проблемима)*, Бања Лука: Филозофски факултет, 2014.
2. Макинтарјер, Аластер. *Кратка историја етике*, Београд: Плато, 2000.
3. Темков, Крил. *Добро, боље, најбоље (етика за младе)*, Ниш: Бонес, 2003.

Оцјењивање

Оцјењивање се обавља у складу са Правилником о оцјењивању ученика. Изводи се током читаве школске године пратећи различите активности ученика, чиме се мотивишу за интерактивно учествовање у настави. Оцјена је показатељ успјешности остваривања предвиђених исхода и треба да буде у служби даљег развоја ученика. Прије извођења модула ученици се информишу о начину и критеријуму оцјењивања, а од наставника у току изучавања модула добијају образложење онога што су добро урадили и гдје су евентуално погријешили. Нагласак треба да буде на процесу долажења до знања и развијања способности, а не само на пуком набрајању чињеница. Због тога је важно да наставник створи угодну и приступачну климу, како би са ученицима могао остварити „филозофски дијалог“. Испитна питања треба да буду кратка и јасна, да захтијевају промишљање, препознавање садржаја лекције у личном искуству ученика, повезују новостечена са старим сазнањима и код ученика траже изградњу властитог става који аргументима може да оправда.

Писање реферата и вођење дебате је одговарајући облик оцјењивања етике пошто директно демонстрира процес самосталног и критичког мишљења ученика у дијалогу са заданом темом. Потребно је претходно ученике укратко припремити, објаснити им структуру реферата/дебате, као и критеријума по којима ће бити оцјењивани. Наравно, ученике који пишу реферате, излажу електронске презентације и активно учествују у настави треба додатно наградити у процесу оцјењивања.